

deien a un que era *pigat* de verola» Alaró (1963). Quant al més comú *pigós*, s'usa fins a l'extrem meridional, car a la Vall de Xixona hi ha un «Maset de la Tia *pigóza*» (1963).

No obstant també és veritat que hi ha algunes variants amb *-k-*, que hem de relacionar amb aquells dos testimonis val. de *pica*, i que tanmateix no són precisament valencianes: sento *picatat* per 'pigallat' en els alts vessants canigonencs: «un mixo *pikátat*» 'un gat pigallat' a la Bastida del Bulès (1964), i el *Libre de Conexenses de Spícies*, ms. de 1455 de la Bibl. Univ. de Bna. recomana que la «canyella --- sia *picatosa*» (*AlcM*); cf. *picatós* «pícoso o picado», Escrig 1851, «pícoso, salpicado de viruelas», Dicc. de MGadea.

Pigota té gran extensió. Certament en cat. central, per a la de les persones es diu *verola*, en contrast amb l'ús valencià de *pigota* amb caràcter general, que sobtava a J. G. M. («El Camí», 14-iv-1934); i això és ben antic: CROs (1764) feia observar que té ò oberta, i que no es diu en plural (com el cast. *viruela*, notem també cat. central *la verola*). Però és que ja ho deia JRoig: «de les qui-ls amen / a lur let mamen, / los més ab plòs, / puy, per les flòs ['menstrus', 'que té la mare alletadora?'] / de què-s nodrien / dins, e-s pexien / per los melics, / pobres e rics / han per egual / tots semblant mal: / *pigotes*, rosa» (*Spill*, 9003). Avui és també el mot d'ús més general a les Illes —vegeu-ne moltes dades mall. en *AlcM* i «moro --- ferit de *pigota*», doc. mall. de 1641 (*BSAL* VIII, 367b)—, però també és el mot civ. («*pigota*: viruela», PzCabr.) i es diu tant d'animals com de la gent: «sa *pigota* / no vol guapa cap allota» la dita menorquina; és el lloc comú: «no-t dies polida / que de la *pigota* no sies exida», CROs (*AdagesR*, 1736, p. 79).

Ja sabem que és el mot valencià, i tant de la capital, com del camp («Corral de la *Pigota*» a Torrent, 1963). Però també en el Princ. és mot de gran difusió comarcal, si bé de vegades limitat a la de les bèsties. A l'Empordà es refereix Jer. Pujades, amb un text que interessa en particular perquè posa de relleu la relació íntima entre *pigota* i *piga*: «hi hagué cruel mortal-dat de criatures --- que-s morien de *pigota* o varola --- la verola --- y alguns treian *pigues* y altres vèrtolas o bonys en los angonals --- morí de la corrença de la *pigota* o verola ---», *Dietari*, a. 1608 (II, f° 622). En el CpTarr. sembla més aviat tractar-se dels animals: *La Bassa de la Pigota* és ben coneguda en els afores de Figuerola, si bé no sé precisar si en diuen aquest nom perquè s'hi vagi trobar virus variòlic, o perquè hi guarissin animals (banyant-los-hi?), 1964. En fi a l'Alt Pallars és el nom aplicat a tot: *pigóta* a tots els pobles Cardós i V. Ferrera (1932-4). 'Verola' en general a Calaceit, Maella i Favara (Casac., 1923).

Ara bé aquí retrobem la forma amb *-k-*, i no pas cap a l'O. o el S., on ens cridaria menys atenció, sinó que és precisament la rossellonesa. A la Plana de Ross. *pikótā* és la de les persones i igual la de les bèsties (Vilanova de la Ribera); en el Capcir m'expliquen que «hi *āžék* ['hi hagué'] *lā pikótā*» (Formiguera, 1960). La forma amb sorda reapareix a Aragó, però entremig

pigota en el Pallars, com hem vist, i encara segueix *pigüeta* a Benasc (Ferraz, p. 87). Diftongació important perquè obliga a posar el mot a part dels despectius o intensius en *-ote*, de tirat gallo-romànic o català.

És paral·lel al cas de *xerigot*, occidental *sorigot*, que a l'Alt Aragó té formes com *siricuetto*, i si bé deuria ser excessiu induir-ne un origen pròpiament pre-romà, tanmateix revela almenys una data molt antiga d'existència del mot. A Bielsa vaig anotar *pikyêta* com a nom de la verola de les ovelles, i *Las Picotosas* no sols és NL (ja antic i provinent d'alguna antiga epizootia), sinó que de fet m'expliquen que és el nom que donen als caps de bestiar malalts d'això (1965). Això ve, doncs, a coincidir amb l'adj. *picatós* que ha constatat més amunt. Altrament *picueta* ja va ser registrat per a 'verola' en general, a les valls de Gistau, Bielsa i Echo (*BDC* xxiv, 177); però ací no hi ha limitació cap al Baix Aragó: ho troba també a Casp, i a Aínsa encara us ensenyen, arimada a la muralla *La Casa la Picueta*, dita així perquè hi havien fet cordó contra la verola.² Si el murc. *picota* i *pigota* (GaSoriano) és manlleu del val. o mossarabisme propi, ho deixarem en suspens, però potser hi hagué una part de totes dues coses.

En tot cas el mot continua enllà dels Pirineus. I hi ha formes amb *-g-* i amb *-c-*; en occità antic tenim *picota* en un cartulari de Montpeller de fi S. XIII i en un escrit de la Gironda de c. al S. xv (*PSW* vi, 311), hi ha alhora *picouôto* i *pigouôto* «petite vérole» en el Roergue (Vayssier), *picoto* «clavelée, petite vérole, maladie de moutons», *TdF*, bearn. *picote* (Palay), i *picote* «petite vérole» a la Gironda (Moureaux, *La Teste*). L'usà Rabelais, i aplicat a persones: «les faces guastées --- l'un y avoit la *picote*, l'autre le tac, l'autre la vérolle, l'autre la rougeolle», *Quart Livre*, § 52, p. 190); comenta Sainéan (*La Langue de Rabelais* II, 159): «Ménage le donne comme poitevin; connu Anjou et Berry, et dans le Midi».

En fi, sense sortir del català, tornem a acostar-nos molt al sentit de *piga* amb el masculí *pic* 'taqueta minúscula a la pell de les persones o els animals' o 'cada una de les que puntegen la superfície d'una tela'; sentit inseparable del de *piga*, però que per altra banda ens condueix inevitablement cap al del verb *picar* 'ferir, punyir o foradar lleument' parlant d'una agulla, un insecte, un peix, un ocell etc., i també 'marcar un petit senyal sobre la pell' i així mateix *picat* o *picado* de *verola* —que si és menys català que castellà, no manca del tot, propi o menys propi, a la nostra llengua i és normal en la veïna—, i així mateix *picar-se* 'començar de corcar-se una dent', o sigui 'quedar senyalada amb un punt negre'. *Piquereny* cap de bestiar de color blanc però pigallat (Pinyana de Flamicell, *AlcM*).

D'altra banda, en castellà hi ha *peca* que té significat quasi igual al de *piga*: amb el sentit del qual coincideix, sense més diferència que alguna major possibilitat per part del mot cat. de poder estendre's a les més grossetes i amb pèls (quasi=*desig*); i major propensió de *peca* d'aplicar-se també a taques menys fos-